

PARTIZANSKA KNJIGA

Edicija
Tekstopolis
Knjiga 9

PARTIZANSKA KNJIGA

© Dragoljub Stanković

© Partizanska knjiga, za ovo izdanje, 2017.

Urednici
Srđan Srđić
Vladimir Arsenić

Dragoljub Stanković

**Beogradski
kiklop**
– autofikcija –

Kikinda, 2017.

SRCE KIKLOPA

Početak nije hronološki, on je cikličan, mitski, tamo je gde se u sećanju otvara ponor, gde tamno mesto progovara, ispreda paučinu reči u kojoj se duša koprca kao uhvaćeni noćni leptir. Prvog dana nije bilo Jedno, Reč, element, nego odmah mnogo, obilje koje se preлива. Ishod je senka što šmugne iz usta mrtvaca.

Slika moga početka je splet saobraćajnica koje se spuštaju do glavne železničke stanice. Uvek kada silazim Balkanskom ili Nemanjinom ulicom, dolazim iz pravca Sajma ili s Kalemegdana, kada ugledam velelepnu, monumentalnu zgradu koja odudara, izdvaja se klasičnom arhitekturom s kraja XIX veka, carskim ulazom u hol sa satom kao visokim okom i oznakom godine izgradnje koja gore, na fasadi, za tren zaliči na nerazumljivi starinski tekst, kletvu, zagonetku, upućenu svima, a posebno putnicima koji ulaze na otvorena masivna vrata, prolaze kroz graničnu kapiju sveta, nestaju u tom ždreću, koje ih guta i bljuje, kao sitne igračke; spontano tada obuhvatim pogledom i veliki prostor ispred, koji kao da eksplodira iz te mračne špilje, žiže, jezgra, prema gradu, i kažem sebi, kao da odahnem: eto, opet si na dnu. Začudim se kako se ništa nije promenilo.

Svet, jedini za koji znam, nastao je i uvek ponovo nastaje u aorti kucavici hipertrofirane srpske prestonice. Beograd mi je na mapi uvek ličio na veliko srce s rekama arterijama. Stanični plato je u nizini, usmeren prema Savi i posredno Dunavu, tako da se stiče utisak da bi čitav taj prostor, po kome okreću tramvaji, preko koga pretrčavaju užurbani putnici natovareni koferima, torbama, mogao da završi u vodi, u prvotnom elementu, da sklizne u blato i bezobličnost iz koje su se izmigoljili prva bakterija i prvi virus. Kao da je sve na tom mestu izašlo iz mulja, prljavo i zagađeno, a ujedno i tako opojno životno, potresno. Kakav je šum ovog krvotoka, da li je ritam pravilan, kako se menja tokom dana? Koliki je gradijent nadiruće sile? Ima li regurgitacija i stenoza u tom neprekidnom strujanju mladog, ali i sklerotičnog ljudskog materijala, *čovjetine*? O čemu sanjaju svi ti ljudi?

Ono što mene obuzme kada se nađem na platou ispred Železničke stanice, jeste rasprskavanje imaginacije uplašenog provincijalca koji prvi put dolazi u Beograd; to je mentalna ljuštura u koju se u strahu morao uvući, a koju će kasnije odbaciti, zaboraviti, setiće je se možda samo kroz slutnju, kada ga put slučajno tu nanese; to je otvaranje sveta za koji on nije znao da postoji i koji ga tada silovito i neumoljivo usisava, traži od njega da preformuliše, *ex nihilo* izgradi novi pogled na svet, na intimu, i ako je on mlad, srednjoškolac, pun želje za beskrajnim, za mnoštvom slika koje će mu svojom raznovrсноšću zavrteti i pomutiti pamet, ako je fasciniran najrazličitijim

sistemima ideja koji se međusobno bore a da nijedan ne prevlada, ako ga goni neka podzemna žudnja kojoj se plaši i ime da dâ, ako ga raspinju lične dileme, šta uopšte raditi u ovome što vidi, onda će mu glavna beogradska železnička, i njoj susedna autobuska stanica, biti stalni izvori kreativnog uznemirenja, grotlo u koje će sladostrasno skakati predajući se slučajnostima, uzaludnosti, mimoilaženju s licima koja ugleda odjednom, u tutnjavi i brzini, gde niko ni na koga ne obraća pažnju jer svako nekud žuri, i gde svaki, i najmanji detalj, ima auru sudbinskog, znaka da je nešto dragoceno zauvek izgubljeno, prošlo, nestalo, a moglo je biti ostvareno.

Talasi ljudskog mora udaraju o obale grada na rekama, prave huk i atmosferu sasvim nalik šumu vetra u ogromnoj pećini punoj rupa, vrleti, ili sipljivom udahu i izdahu neke sveprisutne nemani, disanju stvorenja koje ih proždire, kiklopa koga ne vide, a koji živi i raste od njihove snage i kretanja. Kako je slatko biti u svemu tome, biti svedok te zajedničke požude, cirkulacije kosmičke plazme. Želim, želim, želim, odjekuje u nutrinama ljudi, kao i u zveri, u kolosu...

Kada bi trebalo da umrem i kada bi me pitali za poslednju želju, tražio bih da prođem pored zgrade Železničke stanice da utvrdim, čujem i vidim žamor koji će me nadživeti, koji sam obožavao, želeo da mu služim kao štrokavoj esenciji svoga postojanja, i koju čine polusvet, napadni taksisti, propali ljudi i žene, sumnjivi tipovi, kriminalci, drugarice noći, ludaci i bolesnici, prosjaci invalidi, bez ruke, noge, s

patrljcima, štakama, nakaze, grbavci, napupele tinejdžerke koje sve to ne vide i trče na autobus i u fantaziju, brižne majke s decom i dobrostojeći očevi, čuvari statusa kvo, Leopoldi Blumovi i Stiveni Dedalusi, *tvrđi* momci i stranci velikih očiju, studenti i psi što se izležavaju kao da nisu u kotlu i kolopletu, razbacano smeće, smrad izduvnih gasova, mešavina loših automobila i modernih tramvaja, atraktivna žena u crvenoj haljini, napeta, unezverena, koja čeka nekog na ovom đubrištu ideja i pogleda, u galeriji bivših ljudi, koja pleni kao otkrovenje, užasni kontrasti posvuda, miris hrane i ljudi koji žvaću, flaše i kafane, restorani, trafike sa opscenim časopisima, izlivena smola i ulje što zaudara, pijanci, sve to u kruženju i nadiranju, pogledi koji ne govore ništa, metalni, opsesivni, fluidni, meki, odsutni, i utoliko privlačniji, neizlečive lične traume koje se za tren dodirnu, viđenja i pozdravi posle dugog vremena, uvežbavanje umiranja, ljudska supstanca na dlanu, otrovna i lekovita, nezamenljiva.

Gusto, omamljujuće strujanje i vika bili su nešto čemu sam se oduvek prepuštao, bio nošen kao bujicom, čas tamo, čas ovamo, uvek iskrsavajući pred drugim pogledom, ličnošću, odećom i siluetom, idiosinkratičnim pokretom, čije sam priče u sebi sklapao, kao uzbuđljiv film. Svaka je žena bila čarobna, osobena, neponovljiva, fatalna. Svaki detalj njene garderobe ili obnaženog tela bio je zaslepljujuć, hipnotisao me je, rastvarao se u mozgu kao groznica.

Ispred Železničke stanice, na trotoaru ili u parku preko puta, često bi mi se ubrzo

zavrtelo u glavi, magija bi postajala prejaka, nepodnošljiva, proveo bih isuviše vremena dokon, u magnovenju, uplašio bih se samoga sebe jer kao da je jedan deo mene bio spreman da sklizne i u podzemni svet *štajge*, da dodirne raspad iznutra, utrobom, kao ono najstvarnije, da rizikuje sve. Iscrpljen, ali nadahnut, bežao bih i nosio u sebi slike koje ću variti, koje će mi se vraćati kao odjek, kasnije sve slabije, kao da sam se napio s narkotičkog, opijajućeg izvora, *mutnog kao mladost*, dok je za druge to tek javna lokacija, banalna i odvratna, na putovanjima, u odlascima i povracima. Prolaznost ljudi i robe.

PRIVILEGOVANI

U posleratnim godinama često sam u prevozu, na ulici, u medijima, slušao kako ljudi, osobito mlađi od mene, govore o svojoj generaciji kao o izuzetnoj, kao o onoj koja je najviše patila, kojoj je bilo najteže, čudio se kako svako misli da je baš godište kome on pripada najveći gubitnik, da je baš ono bilo najviše uskraćeno, zanemareno, žrtvovano. Kada pomislim na svoje vršnjake, prva mi je asocijacija vojska, koje sam bio oslobođen i čega me je bilo sram i stid, iz sasvim balkanskih razloga. Da sam primljen, možda bih kao regrut otišao u Sloveniju ili Hrvatsku, u sukobe koji su počinjali. Kasnije sam slušao beskrajne vojničke priče onih koji su bili tamo gde meni nije bilo dato da odem i shvatio da ničeg glupljeg i besmislenijeg na svetu nema, da sam srećan što nisam aktivno učestvovao u ludilu raspadanja sopstvene zemlje. Mračni, iracionalni deo mene ipak je žalio što nisam overio svoju muškost.

Surova inicijacija me je čekala na drugom mestu. U godini prvih višestranačkih parlamentarnih izbora u Srbiji morao sam da odlučim čime ću se baviti u životu, trebalo je odabrati fakultet, profesiju. Zahuktavalo se nešto za šta nisam imao ime, u društvu i u meni. Gledao sam starije kao one koji su već našli kakvo-takvo uhlebljenje u trulom